

ZSIGMOND JÚLIA

ÚTKERESŐK BETŪKOHÓJA

A Korunk Akadémia kreatívírás-műhelyének
négy éve

Elsősorban azért
jelentkeztek, hogy
írásaikkal,
szövegalkotási
stílusukkal,
technikáikkal
kapcsolatban
visszajelzéseket
kapjanak, a tollforgatás
során hasznosítható új
ismereteket is
szerezzenek,
és tisztázhassák
az íráshoz való
viszonyukat...

■ Egy film jut eszembe: új tanárnő érkezik Los Angeles egyik legveszélyesebb környékének iskolájába. Az osztályokban többnyire szegénynegyedekből származó, különböző rasszokhoz tartozó, sok terhet látott, tapasztalt fiatalok ülnek egymás mellett, persze ki-ki az övéivel tömörülve, elhúzódva a többiektől megvetéssel vagy félelemmel. A tanárnő meglepetten érzékeli a bennük és közöttük feszülő ellentéteket, indulatokat, és azt javasolja, írják meg a maguk történeteit. Lassan-lassan mindenki hozzáfog, és ahogyan nő a beírt oldalak száma, úgy nő az önmaguk és mások elfogadásának képessége bennük. Néhányan annyira jól megfogalmazzák mondandójukat, hogy szépirodalmi olvasmányként is értékes, élvezhető szövegeiket megjelentetik, és ilyen téren is megnyílnak előttük a lehetőségek kapui.

Az írás a valóságban is képes konfliktusokat megoldani, belsőket és külsőket egyaránt – gyakran ez történik az alkotás és az olvasás folyamatában is. A szöveg gyógyít, legalábbis a jó szöveg: gyógyító játék. A társadalomnak pedig szüksége van gyógyulásra. És szüksége van játékra is. A sors pedig kinek-kinek osztott tehetséget, hogy játsszon és gyógyítson. A betűk játszótársai közt van, aki kevésbé biztos magában, van, aki túlságosan is. Van, aki csak mellékesen akar játszani, és megelégszik vele, ha csak néha és egy-két embernek a lelkét olthatja be, másnak viszont ez a hivatása, és minél nagyobb tömegekhez akarja eljuttatni a hatóanyagot. Valahogy így látom a Korunk Akadémia kreatívírás-műhelyében alkotókat is.

A *Korunk* szerkesztőségének tagjai és közeli munkatársai 2007-ben hívták életre a Korunk Aka-

démiát, mely keretet nyújt különböző tudományterületekhez tartozó képzéseknek, workshopoknak, személyiségformáló előadásoknak, előadássorozatoknak. Három műhelytevékenységet is elindítottak párhuzamosan, 2007 és 2010 között minden egyetemi tanévben felvételt hirdetve. Életre hívták a *folyóirat- és könyvszerkesztés-képzést*, hogy a résztvevőknek lehetőségük legyen gyakorlati szerkesztési alapismeretek elsajátítására, személyes találkozásokra romániai és külföldi szakemberekkel, valamint lássák a *Korunknál* és más szerkesztőségekben zajló munkafolyamatokat. A *fordítói műhelyt* irodalmi és szakszövegek (történelem, filozófia, filológia) fordításainak elemzésére és gyakorlására hozták létre. A harmadik képzésprogram a sorban a *kreatívírás-műhely*, amelynek története egy évvel korábbra nyúlik vissza.

Balázs Imre József, a BBTE Magyar Irodalomtudományi Intézetének adjunktusa a 2006/2007-es egyetemi évben tett kísérletet a kreatív írás csoportos gyakorlására egyetlen évfolyammal *Az irodalmár szakma elmélete és gyakorlata* című tantárgy keretén belül, amely az óra- és létszám, a kötelezettség, valamint a hierarchikus tanár-diák viszony miatt nem tudott műhelyként működni. A Korunk Akadémia keretében meghirdetett műhelyre már önként jelentkeztek az érdeklődők, a második évfolyammal kezdődően jelképes összeggel is elkötelezve magukat a heti rendszerességű munkára-játékra, amelynek vezetője nem szigorú tanárként, hanem inkább moderátorként, baráti irányítóként volt jelen.

A műhely csapata minden tanév őszén felvétellel verbuválódott: a jelentkezőknek önéletrajzuk mellett egy megadott szempontok szerint alkotott szöveget kellett beküldeniük. A felvételi kiírás kortól és foglalkozástól függetlenül vette célba az önképzés iránt érdeklődőket. Voltak is minden csoportban tizenévesek és ötven körüliek egyaránt, de a többséget az egyetemisták képezték. Egyesek már több publikációval a hátuk mögött jelentkeztek a csoportba, mások teljesen kezdőként ismerkedtek a műhelymunka során néhány írói fogással. Elsősorban azért jelentkeztek, hogy írásaikkal, szövegalkotási stílusukkal, technikáikkal kapcsolatban visszajelzéseket kapjanak, a tollforgatás során hasznosítható új ismereteket is szerezzenek, és tisztázhassák az íráshoz való viszonyukat: milyen szinten lenne jó folytatni, fektessenek-e bele még több energiát, álmodhatnak-e sikeres saját kötettről, vagy legyen a firkálás csak hobbi. Balázs Imre József programvezető meglátása szerint az egyes csoportokban mindig más-más célok kerülnek előtérbe, bár nagyon sok a hasonló motiváció. Az ő személyes elvárása minden esetben, minden csoportban minimálisan az, hogy az emberek önmagukhoz képest továbblépjenek.

Ezt segítették elő a különböző szövegalkotási gyakorlatok, amelyeket többnyire házi feladatul kaptak a résztvevők: hol a cím, hol a téma, hol a kezdőmondat vagy éppen a műfaj volt adott, hadd próbálja ki magát mindenki minél több területen. Olykor helyben megoldandó feladatokat is kaptak, alkotásra készítőket, ötletadókat, fantáziamozgatókat, improvizációs és intuitív készségeiket fejlesztőket (pl. fényképek alapján történeteket kitalálni, telefonkönyvből kinézett nevekhez találó jellem- és életrajzot gondolni). Az alkotásokat aztán fel is kellett olvasni, majd a véleményezés következett, amikor a csoporttársak és a programvezető kritikájából ki-ki összegegethette az építő javaslatmorzskákat: hogyan lehetne élményszerűbb, kifejezőbb egy adott szöveg, milyen technikai fogásokkal érhetőek el különböző hatások, milyen eszközöket lehet különböző írói céloknak alárendelni. De szóba került az alkotás folyamata is, hogyan született meg egy írás, miért és mennyire volt nehéz vagy könnyű.

Balázs Imre József műhelyvezetőként az egyéni pályák egyengetésére is figyelt. Célként jelölte meg a felolvasások és közös elemzések során az íráskészség és kritikai szemlélet fejlesztése mellett azt is, hogy a közös munka átsegítse a tollforgatókat az első írásaik megosztásával, netán közlésével járó lélektani küszöbön, és a már ko-

rábban is publikálók munkáját tovább segítse. Minden kulturális intézmény törekszik arra, hogy kinevelje a saját utánpótlását, és így is lehet tekinteni a kreatívírásműhelyre: „Ilyenkor mindig felbukkan egy-két új ember és új név – akikre ösztönzőleg hat egy új lehetőség. Évről évre lehet figyelni, ahogy tehetséges fiatalok, elkerülve Kolozsvárról, kevesebbet publikálnak, kevésbé vesznek részt tehetségük szerint a kulturális életben. Talán a szorosabb kötődés a kulturális intézményekhez aktívabbá teszi őket” – magyarázza a műhely vezetője.¹

Minden tanév műhelyfolyamatának záróakkordja egy késő tavaszi/kora nyári felolvasóest volt (kivéve a második évfolyamot, ők lemondtak erről a bemutatkozásról), ahol a csoport tagjai már nemcsak egymásnak, hanem szélesebb közönségnek olvastak fel nyilvánosan egy-két saját alkotást, a legjobban sikerülteket. Az első évfolyam évadzáró felolvasóestjén a kolozsvári Tranzit házban hallgatóként voltam jelen, és igazán gyönyörködtetett a szövegek sokfélesége, a változó hangulatok: a vigyázzba parancsoló komolyság és hasizmokat csiklandozó humor, a műfajok, témák, stílusok változatossága és élvezhetősége. A következő évadzáró felolvasóesten már a harmadik évfolyam tagjaként vettem részt, ahol azzal az ünnepi izgalommal kellett megküzdenünk csoporttársaimmal, hogy a Bulgakov Irodalmi Kávéház és Bisztró zsűfóálásig megtelt pincéjében már nemcsak egy kis csapat, de érdeklődők sokasága – köztük nem egy irodalmár, költő és író – hallgathatja kíváncsian szövegeinket. Az egymás és a műhelyvezető által legjobbnak ítélt írásokból egyet-kettőt olvastunk fel. Jó volt még egyszer utoljára együtt körbeülni, és örültünk az egymásmellettségnek később a *Korunk* hasábjain is.

A szóbeli bemutatkozást ugyanis írásbeli is követte: a *Korunk* folyóiratban vagy a *Korunk*-honlapon minden évfolyam műhelyes alkotásaiból jelent meg válogatás, egy csokorban valamennyi alkotótól egy-két írást közölve. Az első csapat szövegei *Sátor nélkül* cím alatt jelentek meg.² A szerzők: Baló Levente, Bán Attila, Bekő Jutka Tünde, Fülöp Orsolya, Imre Ildikó, Jobb Boróka, Józsa Zsolt, Láng Orsolya, Szabó Noémi, Takács István, Visky Zsolt. A második csapat tagjai: Balázsi-Pál Etel, Ferenczi Szilárd, Gecző Éva Ildikó, Hompoth N. Mária, Salat Csilla, Szász István Szilárd szövegeiből *Felderítő hadjárat* címen jelent meg válogatás.³ Ezzel egy időben látott napvilágot a *Korunk*-honlapon a harmadik évfolyam: Abrudbányai Melinda, Balázs László, Barcsay Andrea Krisztina, Bántó Ruben, Gondos Mária Magdolna, Potozky László, Sebestyén Irén, Zsigmond Júlia szövegcsokra is *Villanások* címmel.⁴ Majd 2011 augusztusában megjelent a negyedik műhelyközösség (Bodor Kinga, Borcsa Imola, Fischer Botond, Mihály Zsombor, Posztuly Tünde, Rácz Tímea, Veres Anna) összeállítása is: *Útban Keletnek*.⁵ A *Korunk* folyóiratban megjelent szövegválogatások interneten is megtalálhatók, ez elméletileg már egy szélesebb virtuális közönséget jelent. Az alkotások sorát csak a legelső esetben előzte meg Balázs Imre József több bekezdéses bevezetője, viszont a benne megfogalmazott remény a jelenből nézve valamennyi műhelyes évfolyam esetében beteljesedni látszik: a szerzőkkel különböző lapok hasábjain sűrűn és örömmel fog találkozni az erdélyi olvasó.⁶ Többeknek jelent meg azóta saját kötete, és többen publikálnak rendszeresen irodalmi lapokban, napilapokban vagy más, nyomtatott és internetes felületeken.

Mint cél nem fogalmazódott meg, de mint maximálisan elérhető eredmény iránt szóbeli reményét fejezte ki a műhelyvezető már a kezdetekkor, hogy az írás szeretetében hasonló emberek, akik itt találkoznak, kölcsönösen segíthetnék egymást a továbbiakban is, megvalósíthatnának közös irodalmi projekteket: lapot, blogot, műhelyt, együtt maradhatnak mint alkotócsoporthoz, és folytatódhatnak, ami elkezdődött, csak más formában. Az első évfolyam több tagja szerepelt *A meghajlás művészete* című antológiában, amelyik 2008-ban jelent meg, Balázs Imre József szerkesztésében. Az utolsó évfolyam pedig úgy döntött, nem hagy fel a közös alkotással, és ha nem is

a Korunk Akadémia keretében, de továbbra is rendszeresen tart alkotóműhely-szerű találkozókat.

Külön-külön mindenki el tudná mondani, mi az, amiben őt előbbre vitte a műhely, a kreatív feladatok, a sokféle írásgyakorlat. Legalább egy házi feladatra biztosan (de valószínűleg többre is) mindenki rá tudna bökni, hogy igen, az kimozdította addigi írásszokásaiból, hangneméből, valami újat próbált ki, más perspektívát. Olykor a házi feladat vállalt kényszerként mutatta fel az írást, ajándékuhozva azt a tapasztalatot, hogy nemcsak ihletből fakadóan, de döntésképpen is lehet jó szöveget írni. Egyértelmű tehát, hogy a műhelymunka a jobb önismerethez is hozzájárult, az írói attitűd kialakulásában és vállalásában is támogatta a résztvevőket.

Amint a kezdet is nevezhető többfázisosnak, úgy a vég is: a Korunk Akadémia keretei közt négy éven át működött a kreatívírás-műhely, a történet itt mégsem ért véget. Egyrészt a negyedik évfolyam tagjai 2014 márciusa óta körülbelül havi rendszerességgel továbbra is összeültek, hogy házi feladatokat adjanak egymásnak, meghallgassák és megbeszéljék az eredményeket. Az így kialakult asztaltársaságnak Balázs Imre József is alkotó tagja. Ebben a körben az írásgyakorlatoknál csak a téma adott, más megkötés nincs. Így születtek például *zenével írt versek* és *rajzfilmes versek* is. Az előbbi összeállítás 2014 szeptemberében megjelent az *Új Forrás* című folyóiratban,⁷ az utóbbi pedig a pozsonyi *Irodalmi Szemle* 2015. májusi számában és online felületén.⁸

Keretes történetként, ahogy a csoportos kreatív írás egyetemi kísérletként indult, most újra visszatér az egyetem falai közé: a 2015/2016-os tanév első félévétől Balázs Imre József fakultatív tantárgyaként szerepel a világirodalom szakosok tantervében. Tehát: *to be continued*.

■ JEGYZETEK

1. Demeter Zsuzsa: *Vidraturlista a Holdban – Beszélgetés Balázs Imre József költővel, kritikussal, a Korunk főszerkesztőjével*. Helikon 2008/23., december 10.
2. <http://www.korunk.org/?q=node/11729>; *Bemutatózik a Korunk Akadémia kreatív írás műhelye*. Korunk 2008/10. 50–63.
3. <http://www.korunk.org/?q=node/11727>
4. <http://www.korunk.org/?q=node/11728>; *Villanások*. Korunk 2010/10. 84–96.
5. http://korunk.org/letoltlapok/Z_ZMKorunk2011augusztus.pdf; *Útban Keletnek*. Korunk 2011/8. 70–80.
6. *Bemutatózik a Korunk Akadémia kreatív írás műhelye*. Korunk 2008/10. 50.
7. http://issuu.com/ujforras/docs/ufo14_9_ok_1_ (Fischer Botond, Balázs Imre József, Molnár Beáta, Benke András szövegei)
8. Irodalmi Szemle online: <http://www.irodalmiszemle.bici.sk/lapszamok/2015/2015-majus/2396-rajzfilmes-versek> (Benke András, Ilyés Zsolt, Balázs Imre József, Molnár Beáta, Fischer Botond szövegei)